Phẩm 24: QUÁN VỀ TỨ ĐẾ
(Gồm 40 Kệ)

Hỏi: Phá bốn điên đảo, thông đạt bốn đế, chứng được bốn quả Sa môn.

Kệ 1:

Nếu tất cả đều không
Không sinh cũng không diệt
Như vậy thì không có
Là pháp bốn Thánh đế.

Kệ 2:

Vì không có Bốn đế
Nên thấy khổ, dứt tập
Chứng diệt và tu đạo
Việc như vậy đều không.

Kệ 3:

Vì các việc ấy không
Nên không bốn đạo quả
Vì không có bốn quả
Nên "đắc", "hướng" đều không.

Kệ 4:

Nếu không tám Hiền Thánh
Thì không có Tăng bảo
Vì không có Bốn đế
Cũng không có Pháp bảo.

Kệ 6:

Vì không Tăng, Pháp bảo
Nên không có Phật bảo
Người nói không như vậy
Là phá hoại Tam bảo.

Nếu tất cả thế gian đều không, không có gì hết thì đáng lẽ không sinh không diệt, vì không sinh không diệt nên không có bốn Thánh đế. Vì sao? Vì từ tập đế sinh khổ đế. Tập đế là nhân, khổ đế là quả, diệt khổ tập đế thì gọi là diệt đế, pháp môn tu hành đưa đến diệt đế gọi là đạo đế. Đạo đế là nhân, diệt đế là quả, như vậy bốn đế có nhân có quả. Nếu không sinh không diệt thì không có bốn đế, bốn đế không có thì không có việc thấy khổ, dứt tập, chứng diệt, tu đạo. Việc thấy khổ dứt tập, chứng diệt, tu đạo không có, thì không có bốn quả Sa-môn, bốn quả

Sa môn không có, thì không có bốn hướng bốn quả đắc. Nếu không có tám bậc Hiền Thánh ấy thì không có Tăng bảo. Lại vì bốn đế không có nên Pháp bảo cũng không có. Nếu không có Pháp bảo, Tăng bảo thì làm sao có Phật bảo. Ngộ được pháp gọi là Phật, không có pháp thì đâu có Phật. Vậy ông nói các pháp đều không là phá hoại Tam bảo.

Lại nữa,

Kệ 6:

Pháp "Không" phá nhân quả
Cũng phá hoại tội phước
Lại cũng hủy hoại hết
Tất cả pháp thế gian.

Nếu tín thọ pháp không, thì phá hoại tội phước và quả báo tội phước, cũng phá hoại pháp thế tục. Vì có các lỗi như vậy, nên các pháp không thể không?

Đáp:

Kệ 7:

Ông nay thật không biết
Không, nhân duyên của không
Vàbiết ý nghĩa không
Nên tự sinh ưu não.

Ông không hiểu thế nào là tướng không, vì nhân duyên gì mà nói không, cũng không hiểu nghĩa không. Vì không thể như thật biết rõ nghĩa không, nên sinh ra nghi nạn như thế.

Lại nữa,

Kệ 8:

Chư Phật nương hai đế
Thuyết pháp cho chúng sinh
Một là Thế tục đế
Hai là đệ nhất nghĩa.

Kệ 9:

Nếu người không thể biết
Phân biệt hai đế thì
Đối Phật pháp sâu xa
Không biết nghĩa chân thật.

Thế tục đế là hết thảy pháp tánh không, mà vì thế gian điên đảo, nên sinh ra pháp hư dối, đối với thế gian thì cho pháp hư dối đó là thật, còn đối với các Hiền Thánh đã như thật biết tánh điên đảo, nên biết tất cả pháp đều không, không sinh. Đối với Thánh nhân thì Đệ nhất nghĩa

đế nầy là thật. Các Đức Phật nương theo hai đế, vì chúng sinh mà thuyết pháp. Nếu người không thể đúng như thật phân biệt hai đế, thì không hiểu được thật nghĩa của Phật pháp sâu xa. Nếu bảo hết thảy pháp chẳng sinh là Đệ nhất nghĩa đế, không cần đệ nhị tục đế thì nói như vậy là không đúng. Vì sao?

Kệ 10:

Nếu không nương tục đế
Không đắc Đệ nhất nghĩa
Không đắc Đệ nhất nghĩa
Thì không đắc Niết-bàn.

Đệ nhất nghĩa đế đều nhân nơi ngôn thuyết, mà ngôn thuyết là thế tục, thế nên, nếu không nương thế tục đế thì không thể nói Đệ nhất nghĩa. Nếu không ngộ được Đệ nhất nghĩa, thì làm sao đến được Niết-bàn. Thế nên các pháp tuy không sinh mà có hai đế.

Lại nữa,

Kệ 11:

Không thể chánh quán không
Kẻ độn căn tự hại
Như không giỏi chú thuật
Không rành bắt rắn độc.

Nếu người căn tánh ám độn không khéo hiểu pháp không, vì sai lầm đối với không, nên sinh ra tà kiến. Như vì lợi mà bắt rắn độc, nhưng không rành cách bắt, trở lại bị rắn hại. Lại như muốn sử dụng chú thuật mà không rành, trở lại bị chú thuật làm hại. Người căn tánh ám độn quán pháp không, cũng như vậy.

Lại nữa,

Kệ 12:

Thế Tôn biết pháp ấy
Tướng sâu xa vi diệu
Độn căn chẳng theo kịp
Vì vậy không muốn nói.

Vì pháp sâu xa vi diệu, không phải là chỗ hiểu được củahàng căn tánh ám độn, nên Đức Thế Tôn không muốn nói ra.

Lại nữa,

Kệ 13:

Ông cho tôi chấp không
Và cho tôi lầm lỗi
Nhưng lỗi mà ông nói

Đối với không, không có.

Ông cho tôi chấp trước "không tánh" nên vì tôi mà sinh ra lỗi lầm, song không tánh mà tôi nói, thì không ấy cũng không, nên không có các lỗi như vậy.

Lại nữa,

Kệ 14:

Do vì có nghĩa không
Nên các pháp thành tựu
Nếu không có nghĩa không
Tất cả pháp không thành.

Vì có nghĩa không nên tất cả các pháp thế gian và xuất thế gian đều thành tựu, nếu không có nghĩa không, thì tất cả đều không thành tựu.

Lại nữa,

Kệ 15:

Nay ông tự có lỗi
Mà đổ lỗi cho tôi
Giống như người cỡi ngựa
Tự quên ngựa mình cỡi.

Ông đối với pháp có, có lỗi mà không tự biết, lại thấy lỗi nơi pháp không tánh, khác nào người cỡi ngựa mà quên mất con ngựa mình đang cỡi. Vì sao?

Kệ 16:

Nếu ông thấy các pháp
Quyết định có tự tánh
Tức là thấy các pháp
Không nhân cũng không duyên.

Ông nói các pháp có tánh định, nếu như vậy tức là thấy các pháp không nhân không duyên. Vì sao? Vì nếu pháp đã quyết định có tự tánh rồi, thì không sinh không diệt, như vậy đâu cần nhân duyên. Còn nếu các pháp từ nhân duyên sinh, thì không có tự tánh, trái lại các pháp quyết định có tự tánh thì không từ nhân duyên sinh. Vậy nếu nói các pháp quyết định có tự tánh, là không đúng. Vì sao?

Kệ 17:

Vậy là phá nhân quả
Làm, người làm, pháp làm
Cũng lại phá tất cả
Sinh, diệt của muôn vật.

Nếu các pháp có tánh định thì không có nhân quả v.v... như kệ nói:

Kệ 18:

Pháp do các duyên sinh
Ta nói tức là không
Cũng gọi là giả danh
Cũng là nghĩa trung đạo.

Kệ 19:

Chưa từng có một pháp
Mà không từ duyên sinh
Thế nên tất cả pháp
Đều là pháp rỗng không.

Pháp do nhân duyên sinh, Ta nói tức là không. Vì sao? Vì phải đầy đủ các duyên hòa hợp thì pháp mới khởi, pháp ấy thuộc các nhân duyên, nên không có tự tánh. Vì không có tự tánh nên "không". Không cũng lại không, chỉ vì dắt dẫn chúng sinh nên mượn danh tự để nói, lìa hai bên có, không, nên gọi là "trung đạo". Vì pháp ấy không có tự tánh nên không được nói có, cũng vì không có "không" nên không được nói không có. Nếu pháp có tự tánh tướng, thì không đợi các duyên mới có, nhưng nếu không đợi các duyên thì không có pháp. Thế nên không có pháp nào mà chẳng không. Trên kia ông cho pháp "không" có lỗi, lỗi ấy nay trở lại nơi ông. Vì sao?

Kệ 20:

Nếu tất cả chẳng không
Thì không có sinh diệt
Như thế thì không có
Pháp Bốn đế cao thượng.

Nếu tất cả các pháp mỗi mỗi đều có tự tánh chứ chẳng không, thì không có sinh diệt, vì không có sinh diệt, thì không có bốn Thánh đế. Vì sao?

Kệ 21:

Nếu không từ duyên sinh
Làm sao mà có khổ
Vô thường là nghĩa khổ
Tánh định, không vô thường.

Nếu không từ duyên sinh thì không có khổ. Vì sao? Vì kinh nói vô thường là khổ. Trái lại nếu khổ có tánh định thì làm sao có vô thường, vì nó không bỏ tánh cố định của nó.

Lại nữa,

Kệ 22:

Nếu khổ có tánh định
Thì sao do tập sinh
Vì vậy không có tập
Vì phá hoại nghĩa không.

Nếu khổ có tánh nhất định thì không thể lại phát sinh, vì trước đã có rồi. Nếu như vậy, thì không có tập đế, vì phá hoại nghĩa không.

Lại nữa,

Kệ 23:

Nếu khổ có tánh định
Thì không thể có diệt
Vì ông chấp tánh định
Tức là phá diệt đế.

Khổ nếu có tánh định thì không thể diệt. Vì sao? Vì tánh định thì không biến mất.

Lại nữa,

Kệ 24:

Nếu khổ có tánh định
Thì không có tu đạo
Nếu có thể tu đạo
Thì không có tánh định.

Nếu các pháp nhất định thật có thì không có việc tu đạo. Vì sao? Vì pháp thật có thì là thường, thường thì không thể tăng thêm. Nếu đạo có thể tu, thì đạo không có tánh định.

Lại nữa,

Kệ 25:

Nếu không có khổ đế
Không có tập, diệt đế
Thì cái đạo diệt khổ
Rốt ráo đến chỗ nào.

Các pháp nếu trước đã có tánh định, thì không có khổ, tập, diệt đế, vậy hiện tại con đường diệt khổ, cuối cùng đưa đến chỗ diệt khổ nào?

Lại nữa,

Kệ 26:

Nếu khổ có tánh định
Trước đến nay không thấy
Thì nay làm sao thấy

Vì tánh nó không đổi.

Nếu trước đây khi còn là phàm phu không thể thấy tánh khổ, nay cũng không thể thấy. Vì sao? Vì cái tánh khổ đế không thể thấy ấy đã quyết định rồi.

Lại nữa,

Kệ 27:

Như thấy khổ chẳng đúng
Đoạn tập và chứng diệt
Tu đạo và bốn quả
Tất cả đề không đúng.

Như tánh khổ đế trước khi tu kh thể thấy, sau khi tu cũng không thể thấy, như vậy cũng không thể có việc dứt tập, chứng diệt, tu đạo. Vì sao? Vì cái tánh của tập đế từ trước lại đây không dứt, nay cũng không thể dứg, vì tánh nó cố định không thể dứt. Diệt đế từ trước lại đây không chứng, nay cũng không thể chứng, vì từ trước lại đây không chứng. Đạo từ trước lại đây không tu, nay cũng không thể tu, vì từ trước lại đây không tu. Thế nên bốn sự tu hành thấy, dứt, chứng, tu đối với bốn Thánh đế đều không thể có. Vì bốn hành không có, nên bốn đạo quả cũng không có. Vì sao?

Kệ 28:

Tánh của bốn đạo quả
Trước nay chưa chứng đắc
Nếu pháp có tánh định
Thì làm sao chứng đắc.

Các pháp nếu có tánh định, bốn quả Sa môn từ trước lại đây không chứng được, nay làm sao chứng được, nếu có chứng được, nên biết các pháp không có tánh quyết định.

Lại nữa,

Kệ 29:

Nếu không có Bốn quả
Thì không ai đắc, hướng
Vì không có tám Thánh
Nên không có Tăng bảo.

Vì không có bốn quả Sa môn, nên không có người chứng đắc quả và người đang hướng đến chứng đắc quả, vì không có tám bậc Hiền Thánh như vậy, nên không có Tăng bảo. Song Kinh nói tám bậc Hiền Thánh là Tăng bảo.

Lại nữa,

Kệ 30:

Không có bốn Thánh đế
Cũng không có Pháp bảo
Không Pháp bảo, Tăng bảo
Làm sao có Phật bảo.

Tu tập bốn Thánh đế chứng được Niết-bàn, nếu không có bốn Thánh đế thì không có Pháp bảo. Nếu không có Tăng bảo, Pháp bảo thì không có Phật bảo. Ông lấy các lý do như thế để nói các pháp có tánh định, là ông phá hoại Tam bảo.

Hỏi: Tuy luận chủ phá đổ các pháp, nhưng đạo rốt ráo và quả vị Chánh đẳng Bồ đề Vô thượng phải có, nhân nơi đạo ấy nên gọi là Phật?

Đáp:

Kệ 31:

Như ông nói không nhân
Nơi Bồ-đề có Phật
Cũng lại không nhân Phật
Mà lại có Bồ-đề.

Ông nói các pháp có tánh định, thì không nhân Bồ-đề mà có Phật, không nhân Phật mà có Bồ-đề, vì hai tánh Bồ-đề và Phật đã có tánh định thường còn.

Lại nữa,

Kệ 32:

Tuy lại siêng tinh tấn
Tu hành đạo Bồ-đề
Nếu trước không Phật tánh
Thì không thể thành Phật.

Vì trước không có tánh định, như sắt không có tánh vàng, thì dầu luyện nấu đến mấy cũng không thành vàng.

Lại nữa,

Kệ 33:

Nếu các pháp chẳng không
Không ai tạo tội phước
Chẳng không thì tạo gì
Vì tánh nó cố định.

Nếu các pháp chẳng không, thì trọn không có người làm tội phước. Vì sao? Vì tánh tội phước đã cố định rồi, lại không có tác nghiệp và tác giả.

Lại nữa,

Kệ 34:

Ông cho tội phước
Chẳng sinh ra quả báo
Vậy nên lìa tội phước
Mà có các quả báo?

Theo ông đối với nhân duyên tội phước không có quả báo, vậy có thể lìa nhân duyên tội phước có quả báo. Vì sao? Vì quả báo không đợi phải có nhân mới sinh ra.

Hỏi: Lìa tội phước có thể không có quả báo thiện ác, nhưng từ tội phước mà có quả báo thiện ác?

Kệ 35:

Nếu cho từ tội phước
Mà sinh ra quả báo
Quả từ tội phước sinh
Làm sao nói chẳng không.

Nếu lìa tội phước thì không có quả báo thiện ác, như vậy làm sao nói quả báo chẳng không. Thế nên ông nói các pháp chẳng không, là không đúng.

Lại nữa,

Kệ 36:

Nếu ông phá nghĩa không
Các pháp do duyên sinh
Thì phá tất cả pháp
Hiện có của thế gian.

Nếu ông phá Đệ nhất nghĩa không của pháp do nhân duyên sinh, thì phá hết thảy pháp thế tục. Vì sao?

Kệ 37:

Nếu phá đổ nghĩa không
Thì không có tạo tác
Không làm mà có làm
Không làm là tác giả.

Nếu phá nghĩa không, tất cả kết quả đều không có tạo tác, không có nguyên nhân. Lại không làm mà có làm. Lại tất cả tác giả đều là người không làm gì. Lại lìa tác giả có thể có nghiệp, có quả báo và có người thọ quả báo. Nhưng các việc ấy đều không đúng, thế nên không nên phá không.

Lại nữa,

Kệ 38:

Nếu có tánh quyết định
Thì các tướng thế gian
Chẳng sinh cũng chẳng diệt
Thường trụ không biến hoại.

Nếu các pháp có tánh định, thì mọi tướng trạng thế gian như trời, người, súc sinh, vạn vật đều chẳng sinh chẳng diệt, thường trú không hoại. Vì sao? Vì đã có thật tánh không thể biến đổi sai khác. Nhưng hiện thấy vạn vật mỗi mỗi đều có tướng biến đổi, sinh diệt biến dịch. Thế nên các pháp không thể có tánh định.

Lại nữa,

Kệ 39:

Nếu không có nghĩa không Cái chưa đắc,
chẳng đắc Cũng không đoạn phiền não Cũng
không có hết khổ.

Nếu không có pháp không tánh, đối với các công đức của thế gian và xuất thế gian, người chưa có được đều không thể có được, cũng không có người dứt phiền não, cũng không có sự hết khổ. Vì sao? Vì đã có tánh định.

Kệ 40:

Thế nên trong kinh nói Nếu thấy pháp nhân
duyên Thì có thể thấy Phật
Thấy khổ, tập, diệt, đạo.

Nếu người nào thấy hết thảy pháp từ các duyên sinh, thì người ấy có thể thấy Phật pháp thân, tăng thêm trí tuệ thấy bốn Thánh đế khổ, tập, diệt đạo, thấy bốn Thánh đế chứng được bốn Thánh quả, dứt các phiền não. Thế nên không nên phá nghĩa không, nếu phá nghĩa không thì phá pháp nhân duyên sinh, phá pháp nhân duyên sinh thì phá Tam bảo, nếu phá Tam bảo là tự phá mình.